

Zemské desky (ZD)

Zemské desky jsou písemnosti úředního charakteru, které byly vedeny při zemském soudu. Nejdříve byly pouze pomocnými záznamy zemského písaře, později se z nich staly knihy veřejné. Evidovaly majetkové transakce svobodných statků a trestní záležitosti šlechticů. Zemské desky měli za úkol zjednodušit úřední postup ve věcech právního charakteru. Tyto desky byly vedeny v tzv. kvaternech, což byl pergamen nebo papír po 4 arších nebo dvojlistech, svázaný dodatečně v knihu. Vznik zemských desk v Čechách se datuje po roce 1260, za vlády Přemysla Otakara II. O něco později vznikly zemské desky i na Moravě a v průběhu 14. století i do Slezska. Desky kontinuálně pokračují až dodnes v podobě katastru nemovitostí a katastrálních úřadů.

V Čechách

V Čechách byly již od počátku rozděleny na desky půhonné (pro věci trestněprávní) a desky trhové (převody svobodného majetku). Za vlády Karla IV. přibily desky zápisné (zápisy na dluhy) a za vlády Vladislava II. Jagellonského desky památné. Kromě jednoho kvaternu se však tyto desky dochovaly až od roku 1548, protože v roce 1541 byl na Malé Straně a Pražském hradě požár a do té doby napsané zemské desky shořely. Poté již byly skladovány ve dvou kopiích na Pražském hradě i na Karlštejně. Dnes jejich originály nalezneme v Národním archivu v Praze.

Edice:

Burdová, P.: *Desky zemské. Ukázky a rozbor vkladů nejstarších desek*. Praha 1984.

Emler, J. (ed.): *Pozůstatky desk zemských království Českého r. 1541 pohořelých. 1.-2.* Praha 1870-1872 (online CMS).

Morava

V 1348 byly obnoveny zemské desky na Moravě, přičemž o renovaci se zasloužil Karel IV. podle českého vzoru, a to ve dvou větvích olomoucké a brněnské, protože zemský soud zasedal střídavě v Brně a v Olomouci. Ke sjednocení došlo až v roce 1642. Stejně, jak tomu bylo v Čechách i na Moravě se desky dělily na půhonné, trhové a zápisné. Moravské zemské desky se dochovaly kompletní a dnes jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně.

Edice:

Chlumecký, P., Chytil, J., Demuth, K (eds.): *Die Landtafel des Markgrafthums Mährens*. Brünn 1856.

Kalina, T. (ed.): *Moravské zemské desky. Kraj brněnský II. 1480-1566*. Praha 1950.

Matějka, F. (ed.): *Moravské zemské desky. Kraj olomoucký II. 1480-1566*. Brno 1947.

Slezsko

V pokročilejším 14. století byly založeny desky i knížectví opavském, později také v krnovském a těšínském.

Literatura:

J. Janák- Z. Hledíková, *Dějiny správy českých zemí do roku 1945*, Praha 1989.

I. Hlaváček- J. Kašpar- R. Nový, *Vademecum pomocných věd historických*, Praha 1997.